

Nelehký život indických hidžer či hidžrů

ANI ŽENA ANI MUŽ V INDII

Dagmar Marková

V ulicích indických měst a veřejné dopravě můžeme spatřit skupinky zvláštních lidí. I ve vší pestrosti a rozmanitosti Indie jsou tyto osoby nápadné. Bohatý make-up. Zpravidla krátké vlasy, pestré sáří. Mluví-li právě nahlas, což obvykle činí, znějí jejich hlasy spíše drsně. Někdy je vidět na jejich tvářích rašící strnisko. Máte-li po boku Inda, nenápadně vás upozorní: „Vidíte je? Hidžry.“

Je to zvláštní společenská skupina. A je tu první zvláštnost. Ten hidžra nebo ta hidžra? Hidžry nebo hidžrové? V hindštině se skloňuje (a ve slovesech časuje) jako maskulinum. Mluví-li hidžra o sobě, pak spíše používá femininum: byla jsem, šla jsem atd. Ale vyskytne se i střídání rodu. Tak třeba ve svém stručném životopise řekne i napíše hidžra „byla jsem“, o kousek dál „byl jsem“. V množném čísle pak použije mužský rod.

Kdo tedy jsou? Indická socioložka se zmiňuje o tom, že hidžry se (pod jiným názvem) vyskytují už v sanskrtském eposu Mahábhárate. Náznakovou zmínku o kastraci obsahuje i zákoník Mánavadharmašástra aneb Manuovo poučení o dharmě z 2. století před n. l. až 2. století n. l.

Opravdový rozvoj této tradice nastal v době, kdy se v Indii střetával hinduismus s islámem. Muslimové se zmocnili vlády poprvé koncem 9. století a nadále se muslimské dynastie střídaly až do roku 1856, kdy se Indie stala kolonií. Na dvorech panovníků muslimských zemí bylo běžné, že jejich harémy střežili eunuchové, aby žádný muž nemohl spatřit jejich manželky a konkubíny. Ti pak tento zvyk přenesli do Indie. Největší rozvoj nastal v době mugalské dynastie od 16. století.

Hidžrou se zpravidla člověk nestává v dospělosti, často spíše v dospívání nebo ještě v dětství. Hidžry jsou různého druhu. Jednak jsou to rození hermafrodité, kteří mají v sobě oba pohlavní orgány nebo aspoň jejich základy. Těm zůstane ušetřeno utrpení, o kterém bude řeč dále. Takových je však mizivě málo. Je-li tato abnormalita zjevná už při narození, je považována za neštěstí a hanbu celé rodiny. Může se ovšem projevit později

i chováním a pohyby netypickými pro chlapce. (Rozdílné chování je v Indii od dětí očekáváno a výchovou podporováno.) V obou případech se rodina snaží potomka zbavit. Rodiče sami předají dítě v útlém věku hidžerské skupině (o které bude řeč níže), nebo se skupina o takovém dítěti doslechne, přijde o ně požádat a zpravidla je dostane. Dochází však i k únosům dítěte, zejména je-li hezké, má-li zvláštní chování a do skupiny by se hodilo. Vždy je tu snaha odevzdat nebo sebrat dítě a přenést ho co nejdále od bydliště rodiny. Vypadá to jako krutost, ale s pohledem k budoucnosti to krutost není. V původní rodině by bylo zanedbáváno, okolím zesměšňováno. Nyní přichází mezi svoje. Zde je přijato s láskou a velkou slávou, hoštěno, krásně oblékáno, případně však též navykáno na drogy. Jelikož to bývají děti z chudých rodin (zámožní si svoje potomky ohlídkají, chtějí-li), dítě přijímá toto zacházení jako něco dosud neprožitého a skvělého a brzy překoná separační úzkost. Má teď mít novou rodinu, hidžerskou. Kontakt s původní rodinou je přerušeno.

Jiná věc je, že některé hidžry později svůj případný výdělek posílají své někdejší rodině (o výdělcích bude řeč níže.) Rodina je v Indii nejdůležitější skupina. Původní rodina takové příspěvky ráda mlčky přijme, ale dále nereaguje. Výdělkyně se získávají hromadným tancem a zpěvem při svatbách nebo při narození dítěte a odvádějí se do společného fondu, s nímž hospodaří guru. K vedlejšímu příjmu je možno přijít touto cestou: hidžra s velmi ženským vzhledem postává na určitých nárožích potmě, kdy není vidět případné rašící strnisko, a to jako obyčejná prostitutka. Zákazník se obvykle najde.

Po slavnostním přijetí následuje u většiny další a významný krok, a to zbavení všech mužských orgánů. Jak začíná operace? Orgán se ovine ledovým obkladem a po tomto „zmrazení“ se prostě uřízne. Tak vzniká „kleštěnec“ čili eunuch. Operace má ovšem za následek silné krvácení, někdy chlapce i usmrtí. Odstraněný orgán je buď potichu tajně spálen nebo pohřben do země podle toho, zda chlapec pochází z hinduistické nebo muslimské rodiny.

Tímto úkonem se má v kandidátu hidžrovství rozvinout jemnost, půvab a také přitažlivost. Pro zdraví a sílu dostává lék připravený ze sedmi utajovaných přísad. Tato léčba trvá asi tři týdny. Budoucí hidžra stále dostává co nejuživnější posilující dietu. Následuje příprava na první homosexuální „svatební noc.“ Nejprve dostane kandidát hidžrovství projímadlo na vyčištění střev. Připraven je oblý dřevěný předmět, něco jako kužel, který byl dlouho máčen v oleji, čímž se stal hladkým. Ten je pevně zasazen do sedadla židle. Na něj je pak rovněž pevně sedmkrát posazen (přitisknut) uchazeč. Během této přípravy hidžra obvykle hlasitě křičí bolestí, ale křik a nářek se ztrácí v hluku, který hidžry tropí: vši silou bubnují, hlasitěji než jindy zpívají „jaké štěstí“ na oslavu přírůstku skupiny. Tomu jsou dopřávány chvíle odpočinku, při kterých je ošetřován konečník. Když si adept zvykne a přestane tolik trpět, je poučován o různých sexuálních praktických. Tehdy má uchazeč být už připraven k první homosexuální souloži.

Když guru, duchovní rádce, tj. představená hidžerské skupiny, uzná, že novohidžra je již schopna vykonávat to, co konat má, přichází na řadu další oslava. Shromáždí se hidžry jiných skupin, nová hidžra je jim představena a obdrží nové ženské jméno. Od té doby může být vysílána za plněním svých nových povinností. Tolik o fyzické stránce.

Hidžry jsou zpravidla zbožné. Patřily do různých náboženských obcí a kast, a právě proto neuznávají náboženství a kastu. To je v Indii unikát. Jména dostávají hinduistická nebo muslimská. (v Indii je jméno jednoznačně buď hinduistické, nebo muslimské.) V moderní době získala oblibu jména bollywoodských filmových hereček. Přitom hidžry uctívají bohyně (což by muslim či muslimka nikdy nedělali), a to i původem muslimové, kterým býval ženský prvek

v náboženství zcela cizí. Oblíbená je hinduistická bohyně Bahučára, která prý se v pradávném věku stala hidžrou, což prý byl údajně prvopočátek hidžrovské tradice.

O svých původních rodinách hidžry zpravidla nic neprozrazují, nemluví o nich. Mají přece novou rodinu, hidžrovskou. V jejím čele stojí, jak již zmíněno, zasloužilá starší hidžra – guru, duchovní učitel, spíše učitelka. Mladší hidžry jsou její žákyně, čély. Guru má řadu povinností i odpovědností. Stará se o ekonomickou stránku rodiny, v případě potřeby zajišťuje lékařskou péči. Na rozdíl od svých žákyň nosí jednoduché sári a málo používá make-up. Spravuje výdělků získané tancem při svatbách a při narození dítěte. Při těchto příležitostech jsou hidžry žádoucí, neboť jejich pozhřebání přináší štěstí.

Čély mezi sebou udržují sesterský vztah. V řeči a řídkém písemném styku s nehidžrou se vyjadřují jinotajně a náznakovitě. Pošlou-li někomu pohlednici, ustříhnou jí roh. Na obálku dopisu, pokud ho vůbec napíšou, píšou šifrové slovo. Stejně jsou mnohé hidžry negramotné. Během života v původní rodině se učít číst a psát nestačily nebo v kojeneckém či batolecím věku ani naučit nemohly. Během pobytu v hidžrovské skupině trochu pochytily, ale na psaní dopisu to obvykle nestačí. Osobu, které přece jen některé píší, oslovují jako ženu.

Některé hidžry uzavírají sňatky s nehidžrami. Považují pak za svou povinnost živit toho, koho si vzaly. Manželský protějšek toho obvykle zneužívá. Dokonce se stalo, že se o ruku guru zajímaly i zámožné rodiny. Proč ji nevyužít, že?

Občas se přihodí, že hidžra adoptuje dítě zoufalých rodičů nebo dítě opuštěné. To se pak stane miláčkem a mazlíčkem celé komunity. Hidžrou se stát nemusí, třeba k tomu nemá ani předpoklady. Další osudy těchto dětí nebývají známy.

Podle indické novinářky Anity Royové hidžry možná závidí ženám jejich schopnost rodit děti (třeba i příliš mnoho dětí) a mnohé ženy závidí hidžrám jejich samostatnost a smělost. V obou případech vyvstává otázka, zda je co závidět.

Dejme slovo významnému indickému spisovateli Chušvantu Singhovi. Měl

Hidžry.

Foto: Wikimedia Commons.

poněkud přidrzelého kuchaře a stálou milenku – hidžru. Zde kuchařova slova: „Promiňte, ale každý o tom mluví. Říkají, ať si najdete kluka nebo ženskou. Ale hidžru! To není hezké.“ Chušvant ovšem na kritiku nedal, jeho Bhagmatí mu plně vyhovovala. Byla hermafrodit, takže jí mnoho fyzického utrpení mohlo zůstat ušetřeno.

Pro řešení problémů mají hidžry svoje pančájaty, tj. tradiční smírčí soudy. Obsah jednání je ovšem utajován, guru pančájatu je velmi vážená hidžra.

Po úmrtí hidžry ji nejprve všechny hidžry ze skupiny častují nadávkami, dále mrtvou bijí sandály a vláčejí ji tváří obrácenou k zemi. Po půlnoci vyjde pohřební průvod. Mrtvolu zdvihnou do kolmé polohy a odnášejí tak, aby se náhodný přihlížející mohl domnívat, že mrtvá kráčí. Nesou ji na žároviště nebo na hřbitov. Nikdo nemá vědět, že hidžra zemřela. Je-li hřbitov daleko, posadí ji na rikšu. Věřící, že spatří-li někdo cizí mrtvou hidžru, narodí se v příštím životě sám jako hidžra. Nezdá se tedy, že by hidžry byly se svým údělem velmi spokojené, když jej dobromyslně chtějí ušetřit jiným. Z toho důvodu se provádějí všechny poslední obřady. Mrtvou původně muslimskou hidžru potichu pohřbí do hrobu, hinduistickou stejně potichu spálí. K tomuto účelu je uznáváno původní náboženství. Po tomto posledním úkonu všichni potichu odejdou, ani se neohlédnou. Tak se chovají muslimové ze strachu ze zlých džinů, kteří by se mohli kolem hrobu zdržovat, takže pro jistotu... Posléze se však koná pohřební hostina.

Evropana snadno může napadnout otázka, proč hidžrovství nebylo zakázáno, když je s ním spojeno tolik fyzického utrpení. To by však nebylo vůbec snadné.

Obecné povědomí v Indii odmítá každý zásah do tradice. Modernizovat, prosím, ale jen odtud až potud. Příkladem může být krutý obyčej satí, upálení či sebeupálení vdov. Byl zakázán už za britského panství 1850, a to pod trestem smrti pro vykonavatele i přihlížející. Konal se dál, alespoň na zapadlém venkově. Poslední byl zaznamenán v roce 1987. Pozdě, ale přece, roku 1997 byl za premiéra Rádžíva Gándhího obřad zakázán pod trestem

smrti všech přítomných, ale opět není známo, kolik takových strašlivých obřadů ještě skutečně bylo. V letech 2000–2015 údajně nejméně čtyři.

Ale zpět k hidžrám. Ježto postup a obsah přerodu obyčejné osoby v hidžru je přísně utajován, nemůže řadový občan ani vědět, kolik fyzického utrpení obnáší. Mohlo by být zakázáno alespoň fyzické mučení? Byla by to jistá modernizace tradice. To by však sotva šlo, pak by se přece dotyčná osoba nestala pravou hidžrou! Je sice možná i hormonální léčba, ale finančně velmi nákladná. A hidžry přicházejí většinou z velmi nemajetných rodin.

Od roku 2012 jsou hidžry úředně uznány za třetí pohlaví. To může být uvedeno v jejich cestovních pasech (pokud by hidžry vůbec někde cestovaly) a občanských průkazech. Vyhlášeny jsou dokonce přednostní kvóty pro přijímání hidžer do zaměstnání (pokud vůbec zaměstnání být chtějí). Bohužel je známá věc, že podobné kvóty často nebývají dodržovány. Je to však první krok k zařazení hidžer do občanského života. Dá se snad doufat, že budou následovat další.

Hlavní zdroje

DALRYMPLE, William, *City of Djinn*, Dillí 1983.
Mahábhárata, přeložil Vladimír Miltner, Praha 1988.
Mánavadharmašástra, přeložil Dušan Zbavitel, Praha 2009.
 MUDGAL, Sarla, *Adž kí ámrápáli*, Nové Dillí, nedatováno.
 SINGH, Kushvant, *City Improbable*, Dillí 2001.

PhDr. Dagmar Marková, CSc. (*1935 v Jablonci n. N.), studovala hindštinu a indologii na Karlově univerzitě v letech 1953–1956 a na Humboldtově univerzitě v Berlíně v letech 1957–1958. Pracovala tamtéž v letech 1958–1964, pak v letech 1965–1968 v Orientálním ústavu německé Akademie věd. V letech 1969–1998 a pak od roku 2003 do roku 2012 pracovala v Orientálním ústavu ČAV. Od roku 1912 je v důchodu.